

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. sausio 15 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Direktyva 2000/78/EB – Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – 2 straipsnis – Pareigūno bandymas tenkinti lytinę aistrą su vyriškos lyties nepilnamečiais – 1975 m. paskirta drausminė nuobauda – Ankstyvas išleidimas į pensiją kartu sumažinant pensijos dydį – Diskriminacija dėl seksualinės orientacijos – Direktyvos 2000/78/EB taikymo padariniai drausminei nuobaudai – Sumokėtos pensijos apskaičiavimo tvarka“

Byloje C-258/17

dėl *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) 2017 m. balandžio 27 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. gegužės 15 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

E. B.

prieš

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter BVA

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kuriį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, kolegijų pirmininkai A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, T. von Danwitz, K. Jürimäe ir C. Lycourgos, teisėjai E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, M. Safjan (pranešėjas) ir D. Šváby,

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. gegužės 29 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- E.B., atstovaujamo *Rechtsanwalt* H. Graupner,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos G. Hesse ir J. Schmoll,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* P. Gentili,
- Europos Komisijos, atstovaujamos D. Martin ir B.-R. Killmann,

* Proceso kalba: vokiečių.

susipažinęs su 2018 m. rugsėjo 5 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 2 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant E. B. ir *Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter BVA* (valstybės tarnautojų socialinio draudimo įstaiga, Austrija) ginčą dėl sprendimo, 1975 m. priimto E. B. drausminėje byloje dėl bandymo tenkinti lytinę aistrą su vyriškos lyties nepilnamečiais, teisėtumo ir padarinių.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 2000/78 1 ir 11–13 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„(1) [P]agal [ESS] 6 straipsnį Europos Sąjunga kuriama remiantis bendrais valstybių narių laisvės, demokratijos, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių pripažinimo principais bei teisine valstybe ir kaip [Sąjungos] teisės bendruosius principus ji pripažįsta pagrindines teises, kurias garantuoja [1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta] Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios yra grindžiamos bendromis valstybių narių konstitucinėmis tradicijomis.

<...>

(11) [D]iskriminavimas dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos gali pakenkti [SESV] tikslų įgyvendinimui, ypač siekti pakankamai didelio užimtumo ir socialinės apsaugos lygio, gerinti gyvenimo lygį ir gyvenimo kokybę, siekti ekonominės ir socialinės sanglaudos bei vienybės ir laisvo asmenų judėjimo.

(12) [D]ėl to visoje [Sąjungoje] šioje direktyvoje aptariamose srityse turėtų būti draudžiama bet kokia tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos. <...>

(13) [Š]i direktyva netaikoma socialinio draudimo ir socialinės apsaugos sistemoms, pagal kurias mokamos išmokos nelaikomos pajamomis [užmokesčiu] pagal šio termino apibrėžimą, pateiktą [SESV 157] straipsnyje, nei kitoms valstybių narių mokamoms išmokoms, kurios padeda sukurti sąlygas įsidarbinti arba toliau dirbti.“

- 4 Šios direktyvos 1 straipsnyje „Tikslas“ nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“

5 Minėtos direktyvos 2 straipsnio „Diskriminacijos sąvoka“ 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;

<...>

6 Tos pačios direktyvos 3 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 ir 3 dalyse numatyta:

„1. „Neviršijant [Sąjungai] suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

<...>

c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;

<...>

3. Ši direktyva netaikoma bet kokios rūšies išmokoms, mokamoms pagal valstybines ar panašias sistemas, įskaitant valstybinio socialinio draudimo ar socialinės apsaugos sistemas.“

7 Pagal Direktyvos 2000/78 18 straipsnio pirmą pastraipą valstybės narės iš principo turėjo būti priėmusios įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad šios direktyvos būtų pradėta laikytis ne vėliau kaip nuo 2003 m. gruodžio 2 d., arba galėjo pavesti socialiniams partneriams įgyvendinti kolektyvinių sutarčių taikymo sričiai priklausančias šios direktyvos nuostatas ir užtikrinti, kad šios nuostatos būtų įgyvendintos iki tos pačios dienos.

8 Direktyva 2000/78 įsigaliojo 2000 m. gruodžio 2 d., kaip tai numatyta jos 20 straipsnyje.

Austrijos teisė

Baudžiamoji teisė

9 1974 m. vasario 25 d. galiojusiuose *Strafgesetz 1945* (1945 m. Baudžiamasis įstatymas), iš dalies pakeisto federaliniu įstatymu, paskelbtu *BGBI. Nr. 273/1971* (toliau – *StG*), 128 ir 129 straipsniuose buvo nurodyta:

„Išžaginimas arba seksualinis prievartavimas

§ 128. Tas, kas lytiškai santykiauja su berniuku ar mergaite iki 14 metų amžiaus, <...> tenkindamas savo lytinę aistrą kitokiu negu 127 straipsnyje aprašytu būdu prieš jų valią, baudžiamas už išžaginimą arba seksualinį prievartavimą laisvės atėmimu nuo vienu iki penkerių metų, jei yra atsakomybę labai sunkinančių aplinkybių – laisvės atėmimu iki dešimties metų, o jei atsiranda viena 126 straipsnyje nurodytų pasekmių – iki dvidešimties metų.

Lytinės aistros tenkinimas

I. Lytinės aitros tenkinimas su tos pačios lyties nepilnamečiais

§ 129. Taip pat baudžiama už šios rūšies lytinės aitros tenkinimą:

I. Vyrishkos lyties asmens, kuriam yra sukakę aštuoniolika metų, lytiškas santykiavimas su tos pačios lyties asmeniu, kuriam dar nesukako aštuoniolika metų.“

10 *StG* 129 straipsnis buvo pakeistas *Strafgesetzbuch* (Baudžiamasis kodeksas, toliau – *StGB*) 209 straipsniu, kuris įsigaliojo 1975 m. sausio 1 d. Minėtas 209 straipsnis buvo suformuluotas taip:

„Vyrishkos lyties asmuo, kuriam yra sukakę 19 metų ir kuris atlieka seksualinius veiksmus su tos pačios lyties asmeniu, kuriam jau sukako 14 metų, bet dar nesukako 18 metų, baudžiamas laisvės atėmimo bausme nuo šešių mėnesių iki penkerių metų.“

11 2002 m. birželio 21 d. sprendimu *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucinis Teismas, Austrija) pripažino, kad *StGB* 209 straipsnis prieštarauja Konstitucijai, ir šią teisės normą panaikino.

12 Nuo 2002 m. rugpjūčio 13 d. federaliniu įstatymu, paskelbtu *BGBI. I*, Nr. 134/2002, *StGB* buvo iš dalies pakeistas, o jo 209 straipsnis panaikintas dar prieš įsigaliojant *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucinis Teismas) paskelbtam panaikinimui.

13 Europos Žmogaus Teisių Teisme Austrijos Respublika ne kartą pralaimėjo bylas dėl *StGB* 209 straipsnio taikymo, iki jis buvo panaikintas (žr., be kita ko, 2003 m. sausio 9 d. EŽTT sprendimą *L. ir V. prieš Austriją*, CE:ECHR:2003:0109JUD003939298; 2003 m. sausio 9 d. EŽTT sprendimą *S. L. prieš Austriją*, CE:ECHR:2003:0109JUD004533099 ir 2004 m. spalio 21 d. EŽTT sprendimą *Woditschka ir Wilfling prieš Austriją*, CE:ECHR:2004:1021JUD006975601).

Valstybės tarnybos teisė

14 Kiek tai susiję su Austrijos pareigūnų teise į pensiją, *Beamten-Dienstrechtsgesetz 1979* (1979 m. Įstatymas dėl valstybės tarnautojų tarnybos nuostatų), iš dalies pakeistame federaliniu įstatymu, paskelbtu *BGBI. I*, Nr. 119/2002, 13 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad iki 2016 m. gruodžio 30 d. pareigūnai išeina į pensiją sulaukę 65 metų.

15 *RGBl.* Nr. 15/1914 paskelbtos redakcijos policijos tarnybai taikomų *Dienstpragmatik* (Tarnybos nuostatai, toliau – DP) 24 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta:

„Pareigūnas privalo tiek tarnybos, tiek ne tarnybos metu saugoti profesinę reputaciją, visuomet elgtis pagal elgesio taisyklių reikalavimus ir vengti bet ko, kas galėtų kelti grėsmę pagarbai ir pasitikėjimui, kurių reikalauja jo pareigos.“

16 DP 87 straipsnyje buvo nustatyta:

„Pareigūnams, kurie nesilaiko savo profesinių ir statutinių pareigų, neatleidžiant jų nuo baudžiamosios atsakomybės, taikomos administracinės arba drausminės nuobaudos, atsižvelgiant į tai, ar pareigų pažeidimas yra paprastas administracinių taisyklių pažeidimas, ar, atsižvelgiant į poveikį valstybės interesams ir jų pažeidimą, pažeidimo pobūdį arba rimtumą, pažeidimo kartotinumą arba kitas sunkinančias aplinkybes, šis pažeidimas laikomas tarnybos pareigų pažeidimu.“

17 DP 93 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta:

„Drausminės nuobaudos yra:

- a) papeikimas,
- b) paaukštinimo darbe netaikymas,
- c) mėnesinio atlyginimo sumažinimas, išskyrus namų ūkio išmoką,
- d) išleidimas į pensiją sumažinant pensijos dydį,
- e) atleidimas iš pareigų.“

18 DP 97 straipsnis buvo suformuluotas taip:

„1. Išleidimas į pensiją kaip drausminė nuobauda gali būti taikomas terminuotai ir neterminuotai. Įprasto dydžio pensija (išmoka) sumažinama ne daugiau kaip 25 %.

2. Pasibaigus sprendime nustatytam terminui, pareigūnas turi būti traktuojamas taip, tarsi sprendimo drausminėje byloje įsigaliojimo momentu buvo išleistas į laikiną pensiją pagal 76 straipsnį.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

19 1942 m. gimęs vyras E. B. yra į pensiją išėjęs federalinės policijos pareigūnas.

20 1974 m. rugsėjo 10 d. sprendimu *Landesgericht für Strafsachen Wien* (Vienos apygardos baudžiamųjų bylų teismas, Austrija) pagal *StG* 129 straipsnio I punktą nuteisė E. B., tuomet dirbusį policijos pareigūnu, lygtine laisvės atėmimo bausme, bausmės vykdymą atidedant trejiems metams, už 1974 m. vasario 25 d. įvykdytą bandymą tenkinti lytinę aistrą su dviem tos pačios lyties nepilnamečiais.

21 E. B. šį sprendimą apskundė *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas, Austrija), tačiau jo skundas buvo atmestas.

22 1975 m. birželio 10 d. sprendimu (toliau – 1975 m. birželio 10 d. sprendimas drausminėje byloje), *Bundespolizeidirektion Wien* (Vienos federalinės policijos valdyba, Austrija) drausmės komisija pripažino E. B. kaltu dėl profesinės etikos pareigų nesilaikymo, nes jis ragino du 14 m. ir 15 m. vyriškos lyties nepilnamečius su juo atlikti seksualinius veiksmus, būtent dėl to jis buvo nuteistas pagal *StG* 8 straipsnį ir 129 straipsnio I punktą už bandymą tenkinti lytinę aistrą su tos pačios lyties nepilnamečiais. Minėtame sprendime nurodyta: „Todėl jis padarė tarnybinį nusižengimą <...>; dėl to jam skiriama drausminė nuobauda – išleidimas į pensiją sumažinant pensijos išmoką, atskaitant 25 % (dvidešimt penkis procentus) nuo įprasto pensijos dydžio [DP 93 straipsnio 1 dalies d punktas, siejamas su 97 straipsnio 1 dalimi].“

23 E. B. apskundė šį sprendimą *Bundesministerium für Inneres* (Vidaus reikalų ministerija, Austrija) aukščiausiai drausmės komisijai, o ši jo skundą atmetė 1976 m. kovo 24 d. sprendimu (toliau – 1976 m. kovo 24 d. patvirtinamasis sprendimas drausminėje byloje). Todėl E. B. buvo išleistas į pensiją nuo 1976 m. balandžio 1 d. Remiantis nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija, jeigu nebūtų buvę šio sprendimo drausminėje byloje, E. B. pagal Austrijos teisės aktus būtų išėjęs į pensiją 2008 m. sausio 1 d.

- 24 1976 m. gegužės 17 d. sprendimu buvo apskaičiuota E. B. pensija, remiantis sprendimu išleisti jį į pensiją nuo 1976 m. balandžio 1 d. ir taikant drausmės priežiūros institucijos nurodytą išmokos sumažinimą 25 %.
- 25 2008 m. birželio 2 d. E. B. pateikė skundą drausmės priežiūros institucijai, be kita ko, siekdamas, kad ši panaikintų 1975 m. birželio 10 d. sprendimą drausminėje byloje ir nutrauktų jam iškeltą drausminę bylą.
- 26 2009 m. birželio 17 d. sprendimu aukščiausioji drausmės komisija prie *Bundeskanzleramt* (Federalinė kanceliarija, Austrija) šį skundą atmetė.
- 27 2012 m. sausio 26 d. sprendimu *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas, Austrija) atmetė E. B. skundą dėl šio sprendimo kaip nepagrįstą.
- 28 Be to, 2009 m. vasario 11 d. E. B. pateikė pensijų institucijai prašymą apskaičiuoti ir išmokėti nesumokėtą atlyginimą ir skirti didesnę pensiją. Jis pirmiausia teigė, kad siekiant nutraukti esamą diskriminaciją jis, kiek tai susiję su atlyginimu ir pensija, turėtų būti vertinamas taip, tarsi būtų dirbęs iki įstatyme nustatyto pensinio amžiaus. Be to, jis teigė, kad jam mažų mažiausiai priklauso nesumažinta pensija.
- 29 2013 m. spalio 9 d. sprendimu Vidaus reikalų ministerija atmetė E. B. prašymą išmokėti nesumokėtą atlyginimą. Iš esmės ji nurodė, kad E. B. nepatyrė jokių nuostolių, nes pajamos, kurias jis gavo privačiame sektoriuje išėjęs iš federalinės valstybės tarnybos, buvo didesnės už tas, kurias jis būtų gavęs, jeigu būtų išsaugojęs federalinio pareigūno pareigas.
- 30 2015 m. birželio 11 d. sprendimu valstybės tarnautojų socialinio draudimo įstaiga atmetė E. B. per tą laiką iš dalies pakeistus prašymus skirti didesnę pensiją.
- 31 2016 m. gegužės 25 d. *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Austrija) atmetė E. B. skundą dėl šio sprendimo kaip nepagrįstą.
- 32 E. B. pateikė *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas) kasacinį skundą dėl šio sprendimo. Prašymo priimti skundą motyvuose jis visų pirma iškėlė klausimą, ar dėl Direktyvos 2000/78 2 straipsnyje numatyto diskriminacijos draudimo 1976 m. kovo 24 d. patvirtinamojo sprendimo drausminėje byloje teisiniai padariniai nėra netekę galios, kiek tai susiję su teise į pensiją, dėl kurios tas sprendimas priimtas.
- 33 *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas) laikėsi nuomonės, kad E. B. inicijuotas kasacinis procesas buvo teisėtas, nes prašymo dėl skundo priėmimo motyvuose jis iškėlė klausimą dėl Direktyvos 2000/78 2 straipsnio aiškinimo.
- 34 *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas) taip pat vadovaujasi principu, kad 2009 m. birželio 17 d. aukščiausiosios drausminės komisijos prie Federalinės kanceliarijos sprendimu dar nebuvo galutinai ir imperatyviai išspręstas klausimas dėl 1976 m. kovo 24 d. patvirtinamojo sprendimo drausminėje byloje teisinių padarinių apribojimo.
- 35 Anot prašymo priimti prejudicinį pateikusių teismo, neginčytina, kad 1975 m. birželio 10 d. sprendimo drausminėje byloje ir 1976 m. kovo 24 d. patvirtinamojo sprendimo drausminėje byloje priėmimo momentu jokia Sąjungos teisės nuostata nedraudė taikyti sankcijų, kokios E. B. buvo skirtos dėl priežasčių, kuriomis tuo metu buvo vadovautasi.
- 36 Vis dėlto jis priduria, kad išgaliojus Direktyvai 2000/78 panaši drausminė nuobauda Austrijoje nebegalėjo būti skiriama. Net ir taikant drausminę atsakomybę nebegalima daryti skirtumo tarp to, ar pilnametis asmuo vilioja 14–18 metų nepilnametį asmenį užsiimti homoseksualiais ar heteroseksualiais

arba lesbietiškais veiksmais. 1975 m. birželio 10 d. sprendime drausminėje byloje akivaizdžiai remiamasi būtent tokiu diferencijavimu, nes jis iš esmės grindžiamas tuo, kad tuo metu veika, kuria kaltintas E. B., buvo baudžiama dėl jos homoseksualaus pobūdžio. Net jeigu negalima atmesti, kad panašus viliojimas atlikti heteroseksualius arba lesbietiškus veiksmus galėjo būti pripažintas moralės pažeidimu, už kurį tuo metu galėjo būti traukiama drausminė atsakomybė, drausminė nuobauda, kuri galėjo būti skirta dėl lytinės aistros tenkinimo kaltu pripažintam pareigūnui, nesant *StG* 129 straipsnio I punkte numatytų sudėties elementų, būtų buvusi nepalyginamai švelnesnė. Anot prašymo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo, visų pirma E. B. padaryta veika negalėjo pateisinti tokios drausminės sankcijos kaip priverstinis išleidimas į pensiją.

37 Vis dėlto įsigaliojus Direktyvai 2000/78 teisinė padėtis pagrindinėje byloje galėtų pasikeisti tuo aspektu, kad už laikotarpį nuo jos įsigaliojimo E. B. mokama pensija turėtų būti apskaičiuojama visiškai nediskriminuojant. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo 1999 m. balandžio 29 d Teisingumo Teismo sprendimą *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212).

38 Tokiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgerichtshof* (Vyriausiasis administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2000/78] 2 straipsnis draudžia, kad būtų išsaugoti pagal nacionalinę teisę įsiteisėjusio administracinio sprendimo pareigūnų drausminės atsakomybės srityje (sprendimo drausminėje byloje), kuriuo buvo nurodyta pareigūną išleisti į pensiją sumažinant jam pensijos išmokas, teisiniai padariniai, jei minėtam administraciniam sprendimui tuo metu, kai jis buvo priimtas, dar nebuvo taikomos Sąjungos teisės nuostatos, ypač Direktyvos 2000/78 nuostatos, tačiau (teoriškai) panašus sprendimas prieštarautų direktyvai, jei jis būtų priimtas tuo metu, kai taikoma ši direktyva?

2. Jei atsakymas į šį klausimą būtų teigiamas, tuomet siekiant, kad būtų užtikrintas nediskriminavimas, a) ar pagal Sąjungos teisę būtina, kad siekiant nustatyti pareigūno pensijos dydį reikėtų pareigūną vertinti taip, tarsi jis laikotarpiu nuo administracinio sprendimo įsigaliojimo iki sukankant teisės aktais nustatytam pensiniam amžiui būtų ne išėjęs į pensiją, o dirbtų, arba b) ar pakanka pripažinti, kad turi būti skiriama nesumažinta pensija, kuri priklauso priverstinai išėjus į pensiją administraciniame sprendime nurodytu laikotarpiu?

3. Ar atsakymas į antrąjį klausimą priklauso nuo to, ar pareigūnas aktyviai siekė faktiškai pradėti dirbti federalinėje valstybės tarnyboje prieš sukankant pensiniam amžiui?

4. Jei (bet kuriuo atveju taip pat atsižvelgiant į 3 klausime nurodytas aplinkybes) būtų laikoma, kad pakanka atšaukti pensijos sumažinimą tam tikra procentine išraiška:

ar Direktyvoje 2000/78 nustatytas diskriminacijos draudimas gali būti laikomas pakankamu pagrindu nacionaliniam teismui, kuris apskaičiuoja pensijos dydį, atsižvelgti į direktyvos taikymo viršenybę prieš prieštaraujančią nacionalinę teisę net tuo nagrinėjamu laikotarpiu, kuris buvo iki direktyvą tiesiogiai taikant valstybėje narėje?

5. Jei atsakymas į ketvirtąjį klausimą būtų teigiamas, su koku momentu sietinas toks „galiojimas atgaline data?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 39 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis taikomas teisiniams padariniams, kylantiems iš įsiteisėjusio sprendimo drausminėje byloje, kuris buvo priimtas iki šios direktyvos įsigaliojimo ir kuriuo buvo nurodyta išleisti pareigūną į išankstinę pensiją kartu sumažinant jo pensijos dydį.
- 40 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją tiek iš Direktyvos 2000/78 pavadinimo ir preambulės, tiek iš šios direktyvos turinio ir tikslo matyti, kad ja siekiama nustatyti bendruosius pagrindus, kuriais užtikrinamas vienodas požiūris į kiekvieną asmenį „užimtumo ir profesinėje srityje“, suteikiant jam veiksmingą apsaugą nuo diskriminacijos dėl kurios nors iš šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių, tarp kurių nurodyta seksualinė orientacija (šiuo klausimu žr. 2009 m. birželio 18 d. Sprendimo *Hütter*, C-88/08, EU:C:2009:381, 33 punktą ir 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Bedi*, C-312/17, EU:C:2018:734, 28 punktą).
- 41 Siekiant atsakyti į pirmąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo užduotą klausimą, pirmiausia reikia patikrinti, ar tokia situacija, kokia susiklostė priėmus 1975 m. birželio 10 d. sprendimą drausminėje byloje, patenka į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį *ratione materiae*.
- 42 Šiuo klausimu visų pirma iš šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies c punkto matyti, kad, neviršijant Sąjungai suteiktų įgaliojimų, ji taikoma „visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas“, kiek tai susiję su „įdarbinimu ir darbo sąlygomis, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą“ (2010 m. spalio 12 d. Sprendimo *Ingeniørforeningen i Danmark*, C-499/08, EU:C:2010:600, 20 punktas ir 2016 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Parris*, C-443/15, EU:C:2016:897, 32 punktas).
- 43 Nagrinėjamu atveju policijos pareigūnui E. B. buvo skirta drausminė nuobauda – išleidimas į išankstinę pensiją kartu 25 % sumažinant jo pensijos dydį. Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad 1975 m. birželio 10 d. sprendimas drausminėje byloje turėjo įtakos jo įdarbinimo ir darbo sąlygoms, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punktą, nes jame buvo nurodytas išleidimas į išankstinę pensiją.
- 44 Vis dėlto vertinant, ar tokia kaip pagrindinėje byloje aptariama pensija patenka į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį, atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal suformuotą jurisprudenciją ši direktyva, atsižvelgiant į jos 3 straipsnio 1 dalies c punktą ir 3 dalį, siejamus su jos 13 konstatuojamąja dalimi, turi būti aiškinama kaip netaikoma socialinio draudimo ir socialinės apsaugos sistemoms, pagal kurias skiriamos išmokos nelaikomos užmokesčiu, kaip tai suprantama pagal SESV 157 straipsnio 2 dalį (2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Dittrich ir kt.*, C-124/11, C-125/11 ir C-143/11, EU:C:2012:771, 31 punktas ir 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Bedi*, C-312/17, EU:C:2018:734, 30 punktas).
- 45 Šiuo klausimu pažymėtina, kad vienintelis lemiamas kriterijus gali būti tai, kad senatvės pensija mokama darbuotojui dėl jo ir buvusio darbdavio darbo santykių, o tai yra užimtumo kriterijus, nurodytas pačiame straipsnyje (šiuo klausimu žr. 1994 m. rugsėjo 28 d. Sprendimo *Beune*, C-7/93, EU:C:1994:350, 43 punktą ir 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 46 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 46 Atsižvelgiant į tai, į šio straipsnio taikymo sritį patenka pensija, kuri skiriama tik tam tikros kategorijos darbuotojams ir tiesiogiai priklauso nuo išdirbtų laikotarpių, o jos dydis apskaičiuojamas remiantis paskutiniu darbo užmokesčiu (šiuo klausimu žr. 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Maruko*, C-267/06, EU:C:2008:179, 47 ir 48 punktus ir 2016 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Parris*, C-443/15, EU:C:2016:897, 35 punktą).
- 47 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į šiuos aspektus, turi patikrinti, ar E. B. mokėta pensija patenka į SESV 157 straipsnio taikymo sritį, o visų pirma – ar ši pensija pagal nacionalinę teisę laikoma užmokesčiu, kuris, kaip ir valstybės tarnautojo pensija, nagrinėta byloje, kurioje buvo priimtas 2015 m. sausio 21 d. Sprendimas *Felber* (C-529/13, EU:C:2015:20), toliau mokamas remiantis tarnybos santykiais, kurie tęsiasi suteikus pareigūnui teisę gauti pensijos išmokas.
- 48 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir tuo atveju, jeigu E. B. mokėta pensija patenka į „užmokesčio“ sąvoką, kaip tai suprantama pagal SESV 157 straipsnį, taigi ir į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį, tokia situacija, kokia susiklostė priėmus 1975 m. birželio 10 d. sprendimą drausminėje byloje, patenka į šios direktyvos taikymo sritį *ratione materiae*.
- 49 Toliau reikia išnagrinėti, ar ši situacija patenka į minėtos direktyvos taikymo sritį *ratione temporis*.
- 50 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją nauja teisės norma taikoma nuo akto, kuriame ji įtvirtinta, įsigaliojimo ir, nors ji netaikoma galiojant ankstesniam įstatymui atsiradusioms ir galutinai susiklosčiusioms teisinėms situacijoms, taikoma būsimoms jų pasekmėms ir naujoms teisinėms situacijoms. Laikantis teisės aktų negaliojimo atgaline data principo, kitaip yra tik tuo atveju, jei nauja teisės norma priimama kartu su specialiomis nuostatomis, kuriomis nustatomos konkrečios jos taikymo laiko atžvilgiu sąlygos (2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Stichting Natuur en Milieu ir kt.*, C-266/09, EU:C:2010:779, 32 punktą ir 2015 m. kovo 26 d. Sprendimo *Komisija / Moravia Gas Storage*, C-596/13 P, EU:C:2015:203, 32 punktą).
- 51 Nagrinėjamu atveju konstatuotina, kad 1975 m. birželio 10 d. sprendimu drausminėje byloje buvo sukurta nauja teisinė situacija, galutinai susiklosčiusi iki Direktyvos 2000/78 taikymo.
- 52 Todėl Direktyvoje 2000/78 nesant specialių nuostatų šiuo klausimu tokia situacija, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, negali būti priskiriama Sąjungos teisės taikymo sričiai anksčiau, nei pasibaigia šios direktyvos perkėlimo terminas (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, 61 punktą).
- 53 Taigi direktyvos poveikis, dėl kurio į Sąjungos teisės taikymo sritį patenka pagrindinėje byloje nagrinėjamas sprendimas, atsiranda tik pasibaigus Direktyvos 2000/78 perkėlimo terminui, t. y. nuo 2003 m. gruodžio 3 d. (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, 63 punktą).
- 54 Remdamasi 1975 m. birželio 10 d. sprendimu drausminėje byloje, Austrijos valstybė nuo 1976 m. pradėjo reguliariai mokėti E. B. pensiją, vis dėlto tą pensiją ji ir toliau mokėjo pasibaigus Direktyvos 2000/78 perkėlimo terminui.
- 55 Taigi dėl to, kad pensija E. B. buvo toliau mokama iki Direktyvos 2000/78 perkėlimo termino pabaigos, pasibaigė ne visi šio sprendimo, nors ir įsiteisėjusio prieš pasibaigiant šiam terminui, teisiniai padariniai; priešingai, pasibaigus minėtam terminui jis ir toliau reguliariai per suinteresuotojo asmens pensijos laikotarpį kelia padarinius.

- 56 Todėl, atsižvelgiant į šio sprendimo 50 punkte nurodytą jurisprudenciją, konstatuotina, kad situacija, susiklosčiusi dėl 1975 m. birželio 10 d. sprendimo drausminėje byloje, yra iki Direktyvos 2000/78 įsigaliojimo susiklosčiusi situacija, tačiau jos būsimus padarinius minėta direktyva reglamentuoja nuo direktyvos perkėlimo termino pabaigos pagal principą, kad naujos teisės normos tokiems būsimiems padariniams taikomos iškart.
- 57 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą atsakyтина, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pasibaigus šios direktyvos perkėlimo terminui, t. y. nuo 2003 m. gruodžio 3 d., jis taikomas įsiteisėjusio sprendimo drausminėje byloje, kuris buvo priimtas iki minėtos direktyvos įsigaliojimo ir kuriuo buvo nurodyta išleisti pareigūną į išankstinę pensiją kartu sumažinant jo pensijos dydį, būsimiems teisiniams padariniams.

Dėl antrojo–penktojo klausimų

- 58 Antruoju–penktuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar, atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, ir kiek Direktyva 2000/78 turi būti aiškinama kaip įpareigojanti nacionalinį teismą iš naujo peržiūrėti teisinius padarinius, kylančius iš įsiteisėjusio sprendimo drausminėje byloje, kuriuo buvo nurodyta išleisti pareigūną į išankstinę pensiją kartu sumažinant jo pensijos dydį.
- 59 Pirmiausia pažymėtina, kad Austrijos vyriausybė teigia, jog E. B. taikomos profesinės etikos taisyklės, įpareigojusios pareigūną tiek tarnybos, tiek ne tarnybos metu saugoti profesinę reputaciją, vienodai galiojo ir homoseksualiems, ir heteroseksualiems asmenims, padariusiems nusikalstamą veiką. Todėl jos nelėmė jokios tiesioginės diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos.
- 60 Vis dėlto, kaip nacionalinis teismas nurodė nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir kaip matyti iš šio sprendimo 36 punkto, 1975 m. birželio 10 d. sprendimas drausminėje byloje, paliktas galioti 1976 m. kovo 24 d. patvirtinamuoju sprendimu drausminėje byloje, iš esmės buvo grindžiamas tuo, kad tuo metu veika, kuria kaltintas E. B., buvo baudžiama pagal tam tikrą Austrijos teisės nuostatą, pagal kurią buvo draudžiamas vyriškos lyties asmens lytinės aistros tenkinimas su tos pačios lyties jaunesniu nei 18 metų asmeniu, bet nedraudžiamas heteroseksualaus arba homoseksualaus moteriškos lyties asmens lytinės aistros tenkinimas su jaunesniu nei 18 metų asmeniu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pabrėžia, kad galima drausminė nuobauda, nesant toje nuostatoje numatytų vyriškos lyties asmens lytinės aistros tenkinimo su tos pačios lyties asmeniu sudėties elementų, numatytų toje Austrijos baudžiamosios teisės nuostatoje, būtų buvusi nepalyginamai švelnesnė.
- 61 Vadinasi, situacija, kuri klostosi dėl 1975 m. birželio 10 d. sprendimo drausminėje byloje, kuris grindžiamas skirtingu vertinimu dėl seksualinės orientacijos, yra tiesioginė diskriminacija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies a punktą.
- 62 Tai konstatavus reikia pažymėti, kad drausminė nuobauda – E. B. išleidimas į išankstinę pensiją – įsigaliojo 1976 m. balandžio 1 d. Ši sankcija tapo galutinė prieš pasibaigiant Direktyvos 2000/78 perkėlimo terminui ir visi jos teisiniai padariniai pasibaigė jos įsigaliojimo momentu. Todėl, atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, šiuo atveju ji nebegali būti kvestionuojama remiantis šia direktyva. Tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog E. B. nebūtų buvę galima taikyti drausminės nuobaudos, t. y. priverstinio išleidimo į pensiją, jeigu tuo metu veika, dėl kurios jis buvo kaltinamas, nebūtų buvusi baudžiama, negali pakeisti šios išvados.
- 63 Šiomis aplinkybėmis asmuo, kaip antai E. B., negali remtis Direktyvos 2000/78 nuostatomis siekdamas, kad būtų atkurta profesinė karjera, kuri būtų vykdyta, jeigu nebūtų buvęs priimtas 1975 m. birželio 10 d. sprendimas drausminėje byloje.

- 64 Taigi asmuo, kaip antai E. B., apskaičiuojant jo pensijos dydį, negali būti vertinamas taip, tarsi nuo 1975 m. birželio 10 d. sprendimo drausminėje byloje priėmimo iki momento, kai pasiekė įstatyme nustatytą pensinį amžių, buvo aktyviai dirbęs pareigūnas. Todėl pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad Austrijos valstybė mokėtų darbo užmokestį arba pripažintų teisę į pensiją už šį laikotarpį.
- 65 Savo ruožtu, kalbant apie sankciją, kuria E. B. pensijos dydis buvo sumažintas 25 % remiantis jo išleidimu į pensiją nuo 1976 m. balandžio 1 d., pabrėžtina, kad nors padariniai, kuriuos ši sankcija sukėlė iki Direktyvos 2000/78 perkėlimo termino pabaigos, atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmą klausimą, negali būti kvestionuojami remiantis šia direktyva, vis dėlto taip sumažinta pensija ir toliau reguliariai mokama E. B. Taigi Direktyvos 2000/78 taikymas nuo to momento, kai baigėsi jos perkėlimo terminas, pagal šio sprendimo 50 punkte nurodytą jurisprudenciją reiškia, kad nuo minėtos datos E. B. pensijos dydžio sumažinimas turi būti peržiūretas, kad būtų užkirstas kelias diskriminacijai dėl seksualinės orientacijos. Per šią peržiūrą atliktinas skaičiavimas turi būti grindžiamas pensijos dydžiu, į kurį E. B. būtų turėjęs teisę atsižvelgiant į jo išleidimą į pensiją nuo 1976 m. balandžio 1 d.
- 66 Turėdamas tai omenyje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, kokia būtų buvusi pareigūnui, tuo pačiu metu pažeidusiam savo profesinės etikos pareigas panašiai kaip E. B., skirtos drausminės nuobaudos apimtis, jeigu būtų neatsižvelgiama į homoseksualų šio pažeidimo pobūdį.
- 67 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra nurodęs, kad nors negalima atmesti, jog panašus nepilnamečio viliojimas užsiimti heteroseksualiais arba lesbietiškais veiksmais būtų kvalifikuojamas ir baudžiamas kaip policijos pareigūnams tenkančių profesinės etikos pareigų pažeidimas, nesant aptariamoje Austrijos baudžiamosios teisės nuostatoje numatytų veikos sudėties elementų E. B. paskirta drausminė nuobauda būtų buvusi nepalyginamai švelnesnė. Šiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas turi nustatyti, ar dėl minėto pažeidimo būtų paskirta drausminė nuobauda, apimanti pensijos dydžio sumažinimą, ir prirėkus – kokio dydžio būtų pensijos sumažinimas, kuris E. B. būtų taikytas kaip drausminė nuobauda, nesant diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos, turint galvoje, kad toks sumažinimas, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, turi neviršyti 25 %.
- 68 Taikant Direktyvą 2000/78, taigi ir kai reikia pašalinti tokią diskriminaciją, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, nustatant reikšmingą E. B. pensijos sumažinimo procentinį dydį, reikšmės neturi tai, kad atitinkamas asmuo, prieš pasiekdamas įstatyme nustatytą pensinį amžių, aktyviai siekė dirbti valstybės tarnyboje ar išankstinės pensijos laikotarpiu dirbo privačiame sektoriuje.
- 69 Tad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti E. B. mokėtinos pensijos dydį už laikotarpį nuo 2003 m. gruodžio 3 d.
- 70 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį–penktąjį prejudicinius klausimus atsakytina, kad Direktyva 2000/78 turi būti aiškinama kaip tokioje situacijoje, kokia nurodyta šio sprendimo 57 punkte, įpareigojanti nacionalinį teismą už laikotarpį nuo 2003 m. gruodžio 3 d. peržiūrėti ne galutinę drausminę nuobaudą, kuria nurodyta atitinkamą pareigūną išleisti į išankstinę pensiją, o jo pensijos dydžio sumažinimą, kad būtų nustatyta suma, kurią jis būtų gavęs nesant diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 71 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

1. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pasibaigus šios direktyvos perkėlimo terminui, t. y. nuo 2003 m. gruodžio 3 d., jis taikomas įsiteisėjusio sprendimo drausminėje byloje, kuris buvo priimtas iki minėtos direktyvos įsigaliojimo ir kuriuo buvo nurodyta išleisti pareigūną į išankstinę pensiją kartu sumažinant jo pensijos dydį, būsimiems teisiniams padariniams.
2. Direktyva 2000/78 turi būti aiškinama kaip tokioje situacijoje, kokia nurodyta šio sprendimo rezoliucinės dalies 1 punkte, įpareigojanti nacionalinę teismą už laikotarpį nuo 2003 m. gruodžio 3 d. peržiūrėti ne galutinę drausminę nuobaudą, kuria nurodyta atitinkamą pareigūną išleisti į išankstinę pensiją, o jo pensijos dydžio sumažinimą, kad būtų nustatyta suma, kurią jis būtų gavęs nesant diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos.

Parašai.